השנה בקולנוע

השנה האחרונה היתה שנה טובה למציגים ולצופים בישראל ושנה רעה לסרט המקורי.

לחובבי הסרט הטוב היו הזדמנויות מצוינות לא רק לראות סרטים חדשים משבחים (לא כולם יבול 1950, כמובן) כי אם גם שפע סרטים טובים שכבר הוצגו בארץ. וזה בגלל המספר הגדול של בתי קולנוע המציגים סרטים בסיבוב שני ושלישי. כך הוצג, למשל, לפני שבועיים, ביפו, "ילדי גן העדן" שמשך אליו קהל רב. ברמת גן הוצג שוב "מסייה וורדו" ורבים יכלו לראותו בשניה או בשלישית. הצגתם מחדש של כרסים ישנים טובים ראויה לעידוד ותועיל להשבחת טעמו של הקהל.

הצנזורה. השבחת טעם הקהל היא תפקידם העיקרי של מועדוני הסרט הרבים בעולם. בישראל נעשה השנה נסיון, על ידי קבוצה של פקידים ממשלתיים, הקשורים בצנזורה על סרטים, להקים מועדון כזה.

הצנזורה היתה פעילה השנה יותר מבשנים הקודמות. מספריה קצצו בלי רחם בסרטים רבים. מלבד תמונות רבות שקוצצו בסרטים כמו "מאנון", "גיטו טרזין" ו"הרופא והנערה" — נפסלו לחלוטין סרטים אחדים בשל מגמותיהם הפוליטיות. לעתים נדמה שהצנזורה מתיחסת אל הקהל כאל חבורה של ילדים רכים שיש לשמור על הם מפני (בעיקר) גופות חשופים יתר על המידה (ריקוד אחד של בטי גרייבל נפסל בשל כך), תמונות של אכזריות, ותמונות אנטי ציוניות (סרט "גיטו טרזין" ו"מאנון"). השאלה מי יגן על הצנזור מפני השפעתם המויקה של סרטים אלה נשארת ללא מענה. את בעית הצנזורה יש, כפי הנראה, לחסל רק כך: לחסל את הצנזורה.

מחוץ לממשלה עוסקים בקיצוץ סרטים גם המציגים עצמם. דוגמה: הסרט "אוצר הסיירה מאדרה" קוצץ על ידי המפיץ בגלל ארכו. הסרט "פאביולה" נראה כארוך מדי לסוכן וקוצץ גם הוא במעבדת "סרט לאומי" בתל־אביב. וואנדאליזם זה אינו נדיר כל עיקר בחוגי סוכני־הסרטים הנאורים במדינת ישראל.

שלושת הגדולים. שפע של סרטים מצוינים ירד על ישראל בשנה שחלפה ולא היה זה קל כל עיקר לבחור את שלושת הגדולים מביניהם, את שלושת הסרטים שאין ערכם זמני בלבד. מדור הקולנוע בחר, בסדר זה, את שלושת הסרטים הבאים:

"גנבי האופנים" (איטליה) — הפשוט שבסרטים והגדול שבכולם. יצירה אנושית גדולה. סרט ללא טכניקה מופרזת, ללא מאמץ להפתיע. סרט שפתח אופקים חדשים.

"יום הדין" (דאניה) — תעודת עניות לקהל שלנו: סרט זה לא הוצג בתל־אביב כי נכשל בחיפה. סרטו של דראייר על דאניה של המאה השבע עשרה הוא כה יוצא דופן, כה שונה מן היבול של סרטים מקובלים עד שחייב הוא לצפות לתקופה אחרת בה יהיה מובן כיצירה אמנותית גדולה.

"המלט" (אנגליה) — סרטו של לורנס אוליביה הוא בלי ספק העיבוד הקולנועי המצלח ביותר של יצירה שיקספירית. אם אין הסרט משביע רצון במאת האחוזים ועומד בסוף רשימת שלושת הגדולים, הרי זה בגלל השימוש המופרז בטכניקה. מצלמתו של אוליביה גמישה היא מאד. ממש אקרובאטית, ולעתים קרובות מאוד אקרובאטית יתר על המידה. אך המשחק — ושיקספיר — מטשטשים כליל את חוסר בגרותו של אוליביה כבמאי קולנוע והסרט הוא בלי ספק מעולה.

שלושת הכשלונות הגדולים:

"ז'אן דארק" (ארצות הברית) — סרט שתלו בו תקוות רבות. אכזבה רבה. כולו זיוף ושעמום.

"קיסר וקליאופטרה" — מחזהו הפיקחי של שו טובע, בים של תלבושות פאר וסנפינקסים של קרטון.

"מאנון" (צרפת) — קלווז רצה לתת לנו פאנורמה רחבה על העולם של היום, עולם של שחיתות ורוע לב שבו קיים רק דבר טוב אחד: אהבה. התוצאה היתה עלובה ביותר והסרט, שקיבל מסיבות שיש לחקרן (בועדת חקירה) את הפרס הראשון בפסטיבאל קאן, אינו אלא שטות משעממת מתחילתו ועד סופו.

זכורים לטוב: "מאורת הנחשים", אוצר סיירה מאדרה", "סליחה, טעות במספר", "פינקי", "הם נוסעים בלילה", "בשדה הקרב" — (ארה"ב).

"האדם השלישי", "אליל שנפל" (אנגליה).

"הפנינה" (מקסיקו).

"שטן הבשרים" (צרפת).

"גיטו טרזין" (צ'כיה).

"האדמה נשמת האדם" (הונגריה).

איה הסרטים האירופים? בשנה החולפת היה מספר הסרטים שהובאו מאירופה קטן יותר מבשנים קודמות. סרטים מצוינים רבים מתוצרת ארצות שמשני עברי מסך הברזל לא יגיעו, כפי הנראה לעולם ארצה. ישראל זכתה בשנה שעברה רק לפירורים מתוצרת ארצות אלה, בעיד שאמריקה שלחה לכאן את כל שולחנה הערוך. הסיבה נעוצה, כמובן, בנכונות החברות האמריקאיות לקבל את התמורה עבור סרטיהם בכסף מקומי. שמא אנקוט גם האירופים באותה שיטה?

הסרט העברי. לסרט העברי היתה השנה שחפה נוספת של צעידה במקום. נורצאן לוריה, כדרכו, עשה סרט או שנים עבור מוסד ציוני זה או אחר, אולם היו אלה סרטים דוברי אנגלית מבוימים וכתובים בידי זרים (במאי מאמרוקו, עמאר, דסריט בשנה החולפת סרט דובר עברית בשם "הפונה" והשלים אותו לא מכבר, אולם הוא לא הוצג עדיין ואין, איפוא, לכלול אותו בסקירה זאת).

סרטים "ציוניים" משנים קדימות, כמו "ארבעים ושמונה שעות ביממה" ו"הבלתי נראים" זכו (בצדק) לכשלונות חרוצים.

בשטח המקצועי נעשה נסיון לארגן את כל עובדי הסרטה באיגוד המקצוע, משום מה, לצנף עובדי המתכת של ההסתדרות ולא לאגודת האמנים. איגוד כזה עלול היה, בלי ספק, לעודד את הסרט המקומי, אולם מאז אסיפת היסוד, לפני למעלה מששה חדשים, לא נשמע דבר ממנו.

סיכויי הקולנוע המקורי בשנה הבאה קלושים, איפוא, ביותר. היוצרנים אינם מראים כל רצון לתנופה גדולה, ביחוד בשטח האמנותי, והסכנאים — שמספרם אגב, כמעט אבסורדי — יסתפקו בעמידה מן הצד.

"מיסטר ג'ינס"

במבט ראשון נראים סיפוריו של דימון ראניון על ברודוויי ויושביה כחומר קולנועי מצוין. הם מאוכלסים דמויות אכזוטיות של אנשי העולם התחתון, בעלי מזרות ורקדניות — טיפוסים מאוד קולנועיים לכאורה. הסיפורים מלאי הומור שנון, העלילות פשוטות אך לא יומיומיות והסנטימנטליות — לחם חוקה של הוליווד — גדושה. ובכל זאת, עד היום לא הצליח הקולנוע האמריקאי להפיק סרט ראניוני טוב אחד.

"ג'ינס העצוב" (או, כמו שקוראים לו כאן "מיסטר ג'ינס" אינו יוצא מן הכלל הזה. סרט נחמד למדי ובוב הופ מתעלה על עצמו, אולם אין זה דימון ראניון. כל הדמויות בעלות השמות הראניוניים האופייניים אינן אלא צללים חיוורים, ואפילו ברודוויי עצמו, רחוב השעשועים והרקע לסרט, אינו מומחש כאן כלל, יתכן שהסרט נגע ידו של הסופר (הוא מת בשנת 1947) ויתכן שסיפוריו אינם, אחרי הכל, מתאימים לבד. אך שהוא, "ג'ינס העצוב" הוא סרט מאכזב במקצת.

מעשה באחד, ג'ינס (בוב הופ), איש התערבויות סוסים במקצועו, המוצא עצמו קשור לנערה בת ארבע. ג'ינס הנהג, בתחילת הסרט, גדול הקמצנים מאז שיילוק, ובכלל פרצוף לא סימפאטי ביותר. אך היולדה (מיירי ג'ין סונדרס) שהיא, כמובן, יתומה, נשענה את אופיו מן הקצה אל הקצה. חלף זאת מציל ג'ינס את חייה בעזרתו של סוס. הכל סנטימנטאלי, אך לא יותר מדי, באופן שהמרות העדרן המוחלט של דמויות ראניון, הוא מבדח ונהמד.

"סאם הטוב"

סם (גארי קופר) הוא אזרח בעיר אמריקאית קטנה, אזרח כמו מיליונים אחרים, אלא שתכונה אחת מציינת אותו: הוא טוב לב עד כדי טוהה, ואשתו (אן שרידאן) מחויבת לסבול את כל מעשיו הטובים. זהו מצב עניינים שאפשר לנצלו לקומיה מבדחת, וליאו מקיירי (הבמאי) וקן אנגלונד (המחבר) עושים זאת בהצלחה.

ישנם בסרט קטעים מבדחים מאד, ביניהם אחד המתרחש באוטובוס ושגיבורו הם, כמו לסאם, נהג קרח ואשה הרואה בקרחתו את העצמה שבבדיחות. קטעים אחרים אינם עשויים בטעם טוב. למשל, תמונה אחת בה רוצים מאוד סאם ואשתו ללכת למיטה, אלא שבנם הקטן מסרב, מעשה שטן, להרדם והזמן דוחק.

אך נקודת התורפה הגדולה בקומדיה זו, שהיתה יכולה להיות גם מוסרית, היא מוסר ההשכל: אלטרואיזם אינו תמיד מידה טובה. מבאן עלול להתפרש שאיגואיזם הוא תמיד טוב מאוד.

"הצל על הקיר"

עוד סרט פסיכואנליטי. הפעם החולה היא ילדה בת שש (ג'ינג'י פרון) הסובלת מ"מחסום פסיכי", זהו בכל אופן ההסבר ההוליבודי למחלתה.

הכל מתחיל כאשר אבי הילדה, המנגן דוד סטארלינג, מגלה שאשתו השניה, קריסטין, היא אהובתו של ארוסתו דל (אן סותרן). הוא מאיים על הבוגדת באקדח; אשתו מהממת אותו במראת יד. האחות נכנסת לחדר, יורה בקריסטין ובורחת. דוד בטוח שהוא אשר הרג את אשתו ברגע שהממה בו. בתו הקטנה ראתה הכל אך אינה מספרת בגלל ה"מחסום הפסיכי" הנזכר לעיל.

כל הענין מגוחך במידה שאי אפשר למעלה הימנה. והשחקנים — אחדים מהם טובים למדי — נאלצים לשאת הכל בדומיה; הם משחקים בלי חשק, בלי אמונה.

עזל הוא להציג סרט כזה בארץ בעוד שסרטים טובים, תוצרת בריטניה, צרפת, איטליה, שבדיה, פולין וצ'כיה אינם מגיעים הנה כלל.

"ז'אן דארק"

"יום הדין"

"מאנון"

"גנבי האופנים"

"קיסר וקליאופטרה"

"המלט"